

Sztramberskie odgałęzienie Lašskiej naučnéj stezki LNS (Laskiej Ścieżki Edukacyjnej LŠE) powstała z inicjatywy władz miasta Štramberg w latach 2002 - 2003. W roku 2013, w związku z modernizacją koprzywnickiej części Laskiej Ścieżki Edukacyjnej, była także, ze środków miasta Štramberg, przeprowadzona modernizacja i jej sztramberskiego odgałęzienia. Trasa jest okrężna. Jej długość wynosi 6 km, znajduje się na niej 13 przystanków, z tego 4 (Ogród Botaniczny, Kamenárka, U Marii Panny i Biała Góra) są wspólne z odgałęzieniem koprzywnickim Laskiej Ścieżki Edukacyjnej.

TRASA LASKIEJ ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ W ŠTRAMBERKU

Sztramberska część Laskiej Ścieżki Edukacyjnej zaprowadzi nas na wszystkie najważniejsze i najciekawsze miejsca w mieście. Bogata historia, piękne krajobrazy, występowanie rzadkich roślin i zwierząt, a także piękne widoki na okolicę, to wszystko sprawia, że pobyt tutaj jest dla każdego niezwykłym przeżyciem. Twoim przewodnikiem na trasie będzie 13 tablic tematycznych, z których 4 są wspólne z odgałęzieniem koprzywnickim.

Podstawowe informacje o trasie:

Rodzaj trasy: okrężna.

Całkowita długość: 6 km.

Najwyższy punkt: Biała Góra, 557 m n.p.m.

Najniższy punkt: skrzyżowanie na ulicy Dolní, 365 m n.p.m.

Całkowita różnica wysokości: 192 m

Przystanki: Ogród Botaniczny, Kamenárka, U Marii Panny i Bílá hora są wspólne dla koprzywnickiej i sztramberskiej części Laskiej ścieżki edukacyjnej.

Trasa oficjalnie zaczyna się i kończy przy tablicy informacyjnej umieszczonej na przystanku nr 1 - Národní sad (parking przy szkole podstawowej, w pobliżu parkingu centralnego), ale możliwe są różne kombinacje (patrz okrężne trasy wycieczkowe).

Niektóre przystanki i część trasy są osiągalne z wózkiem lub na rowerze (w zależności od sprawności fizycznej każdego turysty).

Opis trasy:

Trasa rozpoczyna się przy budynku Szkoły Podstawowej: przystanek nr 1 - Národní sad (410 m n.p.m.). Za znakami ścieżki edukacyjnej idziemy po asfaltowej drodze w górę. Na skraju lasu zmienia się ona w drogę leśną, po której podążamy w prawo pod górę. Docieramy do przystanku nr 2 - Jeskyně Šipka (Jaskinia Szipka, 440 m n.p.m.). Po schodach, znajdujących się na prawo od wejścia do jaskini dojdziemy do krzyża kamiennego położonego powyżej jaskini. Koło małej dzwonnicy, z punktu widokowego Bezruč, otwiera się charakterystyczny widok na miasto. Mówi się, że każdy, kto rozdzwoni dzwon w dzwonnicy, będzie żył aż do śmierci. Leśna droga pnie się dalej w górę. Po prawej stronie mijamy pomnik Leoša Janáčka (Leosza Janaczka), następnie w lewo położony pomnik św. Wacława aż dotrzemy na jeden z wierzchołków wzgórza Kotouč (Kotoucz, 517 m n.p.m.), gdzie znajduje się popiersie Bedřicha Smetany. Stąd roztacza się ładny widok na okolicę.

Ścieżka przechodząca wokół pomnika B. Smetany zaprowadzi nas na skraj, ogrodzonego płotem, kamieniołomu wapienia: przystanek nr 3 - Kotouč (517 m n.p.m.). Stąd schodzimy w prawo wokół ogrodzenia nieco trudniejszym krótkim odcinkiem ścieżki aż na drogę leśną, prowadzącą koło pomnika Františka Palackiego. Za nim znajduje się urwisko skalne: przystanek nr 4 - Jurův kámen (Kamień Jury, 495 m n.p.m.). Dalej przechodzimy obok pomnika Aloisa Jiráka, tablicy upamiętniającej Jana Čapka, pomnika (w kształcie kielicha) Jana Žižky (Jana Žiszki) aż do pomnika T.G. Masaryka. Tutaj skrećimy w lewo. Aż droga wyprowadzi nas z lasu, skrećimy w prawo i dróżką prowadzącą przez łąki docieramy do pierwszych zabudowań. Po drodze mijamy przystanek nr 5 - Plaňava (Planiawa, 440 m n.p.m.).

Po szlaku ścieżki edukacyjnej schodzimy kamienistą drogą biegnącą pomiędzy domami, aż do skrzyżowania ulic Plaňava i Dolní. Tutaj skręcamy w lewo, a na pierwszym skrzyżowaniu przy drewnianym domu podążamy w prawo pod górę, wychodząc przy ośrodku zdrowia. Naprzeciwko ośrodka jest krótką, ale stroma uliczka łącząca Dolní Baštu z Horní Baštą. Idąc po niej, docieramy do przystanku nr 6 - Horní Bašta (Górna Baszta, 380 m n.p.m.). Uliczką podążamy dalej, kierując się w prawo, aż znajdziemy się na rynku: przystanek nr 7 - Náměstí (Rynek, 410 m n.p.m.). Na lewej stronie rynku rozpoczynają się schody prowadzące do zamku Štramberg. Po nich docieramy do przystanku nr 8 - Zámecký vrch, Trúba (Wzgórze Zamkowe, 508 m n.p.m.). Z terenu zamku wyjdziemy przez kamienną bramę na ulicę Jaroňkovou (sztramberska "Złota Uliczka"), po czym środkową dróżką podążamy w kierunku Białej Góry. Po prawej stronie znajduje się przystanek nr 9 - Skála Rudý (Skála Rudy, 500 m n.p.m.).

Szlak ścieżki edukacyjnej prowadzi nas dalej wzdłuż zbocza Białej Góra aż na jej wierzchołek: przystanek nr 10 - Bílá hora (Biała Góra). Ten i następne przystanki są już wspólne z koprzywnickim odgałęzieniem Laskiej Ścieżki Edukacyjnej. Od wieży widokowej schodzimy w dół, w kierunku na Štramberg. Idziemy po Słonecznej ścieżce aż do przystanku nr 11 - U Marii Panny (480 m n.p.m.). Dalej w lewo do przystanku nr 12 - Kamenárka. Stąd, po ścieżce prowadzącej wokół kamieniołomu Kamenárka, docieramy do bramy w murze kamiennym, okalającym Ogród Botaniczny. O ile jest otwarta, mamy okazję przejść przez Ogród. W przeciwnym razie, udajemy się w lewo po trawiastej drodze wokół budynku sondy gazowej. Droga wkrótce zmienia się w asfaltową i doprowadzi nas wprost do dolnej bramy Ogrodu Botanicznego: ostatni przystanek nr 13 - Ogród Botaniczny.

Z tego miejsca możemy przejść wzdłuż drogi asfaltowej do drogowskazu znajdującego się poniżej Ogrodu Botanicznego. Po szlaku ścieżki edukacyjnej dojdziemy aż do punktu wyjścia – przystanek Národní sad. Możemy także wycieczkę kontynuować po koprzywnickim odgałęzieniu Laskiej Ścieżki Edukacyjnej. Wtedy, przechodząc przez łąkę, docieramy, na jej trasie, do przystanku nr 15 - Váňův kámen (Kamień Vani).

RADA: całą trasę można również pokonać w kierunku odwrotnym. W takim przypadku wycieczkę należy rozpocząć od Ogrodu Botanicznego, przy którym znajduje się jedyny bezpłatny parking w Štramberku. Więcej informacji przy opisie okrężnej trasy wycieczkowej.

Założyciel ścieżki: miasto Štramberg

Wykonawca tablic informacyjnych: Actaea - společnost pro přírodu a krajinu (tekst: Kateřina Kočí, prace graficzne: sumec + ryšková)

Współpraca: Urząd Miejski Štramberg: Wydział Ochrony Środowiska oraz Wydział Kultury, Sportu i Turystyki, Lašská brána Beskyd, Muzeum Zdeňka Buriana, Ogród Botaniczny Štramberg, Valašské království, Josef Adamec, Jiří Kocián.

Autorzy i źródła fotografii: Jan Bartoš, Michal Horsák, Martin Kočí, Dalibor Kvita, Radka Krysová, Petr Pavlík, Jaroslav Michna, Martin Pustelník (www.martinpustelnik.com), archiwum Muzeum Fojtství w Kopřivnici, archiwum Muzeum Novojičínska.

Zarząd: Klub Turystów Czeskich

1. Národní sad (410 m n.p.m.)

W atmosferze patriotycznego entuzjazmu tuż po powstaniu Czechosłowacji powstał w okolicy wzgórza Kotouč park "Národní sad". Został uroczysto otwarty w 1922 roku. Park jest równocześnie galerią plenerową - umieszczono tu szereg pomników, popiersi i tablic upamiętniających wybitnych przedstawicieli czeskiej historii i kultury narodowej. Obecne rzeźby

umieszczone wokół wzgórza Kotouč to tylko kopie prawdziwych dzieł sztuki.

Przed wejściem do parku znajduje się Szkoła Podstawowa. Została otwarta w roku 1910 a powstała w dużej mierze dzięki staraniom miejscowego lekarza Adolfa Hrstki. W początkach swojego istnienia budynek pełnił również funkcję muzeum – urządzano w nim wystawy.

Za bramą wejściową stoi rzeźba, której jest dziełem rzeźbiarza Františka Jurania, upamiętniająca ofiary I i II wojny światowej. Znajdują się na nim nazwiska wszystkich mieszkańców Štramberka, którzy zginęli w trakcie działań wojennych. Na skale z napisem Ave Maria stoi piękny posąg Madonny, który został ufundowany w 1946 roku przez wierzących ze Štramberka w podziękowaniu za opiekę nad regionem podczas II wojny światowej. Jest dziełem rzeźbiarza Wojciecha Hořínka.

W kaplicy, która jest częścią byłej Kalwarii, poprowadzonej kiedyś przez jezuitów do kościołów na wzgórzu, była umieszczona Valašska Szopka. Została zaprojektowana przez artystę z Frenštátu, Břetislava Bartoša, a wyrzeźbiona przez profesora Aloisa Balana. W 1992 roku została skradziona. Obecnie zastąpiono ją inną szopką drewnianą, która jest dziełem miejscowego rzeźbiarza.

Obszar o powierzchni 24,61 ha, znajdujący się na terenie parku "Národní sad", został w roku 1960 roku ogłoszony narodowym pomnikiem przyrody Šipka. Jest to równocześnie sławne w świecie znalezisko archeologiczne. Wzgórze Kotouč jest zbudowane z wapienia. Wapienie osadzały się przed wiekami w pobliżu raf koralowych, znajdujących się w odległych morzach. Potem łamały się, zsuwały, gromadziły, częściowo stapiały, mieszały się z innymi skałami, przesuwały się i wędrowały... . Aż w końcu znalazły się tutaj. A razem z nimi także skamieniałości roślin i zwierząt, które żyły na rafach koralowych. Znajdziemy tu, na przykład: koralowce, amonity, belemnity, liliowce, jeżowce, zęby rekinów i innych ryb a także inne pozostałości życia morskiego z okresu mezozoiku.

2. Jeskyně Šipka (Jaskinia Szipka, 440 m n.p.m.)

Widok na Štramberk z jaskini Šipka w 1850 roku.

Jaskinia Šipka jest najbardziej znaną formacją krasową Sztramberskiego Krasu. Prawdopodobnie powstała w wyniku przepływu wody już epoce przedlodowcowej. Podczas ustępowania lodowca jaskinię drażyła rozmarzająca woda. Wody wypływające z lodowców rozpuszczały miękkie skały, z których zbudowana było otoczenie wzgórza Kotouč, aż w końcu sieć rzeczna ustabilizowała się na obecnym poziomie.

Wejście do jaskini ma szerokość 8 m, wysokość 3,8 m i jest zwrócone na północ. Za krótkim korytarzem wejściowym znajduje się dno Propástky (Małej Przepaści), o głębokości 12 m, która powstała w następstwie zawalenia się sklepienia sali. Stąd odchodzi Krápníková chodba (Korytarz Naciekowy) a Jezevčí díra (Borsucza Dziura). Wzdłuż pęknięcia w sklepieniu sali wyciekająca woda wyrzeźbiła wiele mniejszych kominów. W początkowym odcinku korytarza na jego suficie są widoczne resztki dawnego bogactwa nacieków jaskiniowych, zniszczonego przez ludzi wkrótce po odkryciu jaskini w październiku 1880 roku. Korytarz ma 38 m długości, 3 - 4 m szerokości i 5 m wysokości.

Jaskinia zapewniała ludziom schronienie już przed 32 tys. lat - żyli tu neandertalczykowie, przedstawiciele kultury mousterienskiej, łowcy mamutów (Gravettien) oraz magdaleńscy łowcy reniferów. Pozostawili oni po sobie różnorodnie ukształtowane kości i poroża, a także 550 kamiennych narzędzi wykonanych z miejscowego kwarcytu, krzemienia, rogowca i kryształu.

Dolna szczęka dziecka neandertalczyka

W roku 1988 profesor z Novego Jičína, Karel Jaroslav Mašek, prowadząc badania archeologiczne, odkrył, w niszy skalnej przed Jezevčí dírou, w najstarszej warstwie kulturowej, część dolnej szczęki

neandertalczyka. Należała ona do dziecka w wieku od 8 do 10 lat i wykazuje ślady krzyżowania się neandertalczyka i człowieka współczesnego. Odkrycie to jest również godne uwagi na fakt, że zostało dokonane tylko 24 lat po odkryciu czaszki i kości w niemieckim Neanderthalu.

Najbardziej rozpoznawalnymi szczątkami, znalezionymi w jaskini, były szczątki (12.000) niedźwiedzia jaskiniowego, który jej przestrzeń przez długi czas wykorzystywał jako swoje legowisko. Z innych zwierząt znaleziono tu kości lwa jaskiniowego, hieny, nosorożca włochatego, mamuta, żubra, tura, wołu piżmowego, lamparta, rosomaka, renifera polarnego, łosia - łącznie 130 gatunków zwierząt.

Poniżej jaskini znajduje się popiersie Bohumíra Jaroňka, malarza, który często odwiedzał i malował Štramperk. Pomnik autorstwa rzeźbiarza Franciszka Jurania został odsłonięty w dniu 27 czerwca 1926 roku przy okazji sześćdziesiątych urodzin malarza.

Widok z dzwonnicy

Na wierzchołku wzgórza Kotouč został wzniesiony w 1918 roku, na miejscu istniejących przed laty kościołów, kamienny kurhan z krzyżem. Krzyż został wykonany z drewna. Na prawo od krzyża, w punkcie widokowym Bezručů znajduje się drewniana dzwonnica, nosząca niegdyś napis: "Kto mnie rozdzwoni, będzie żył aż do śmierci"

3. Kotouč (Kotoucz, 517 m n.p.m.)

Dzisiaj wzgórze, w dawnych czasach urwisko. Skały, które osadzały się w morzu w epoce mezozoiku 140 - 145 mln lat temu, setki kilometrów stąd na wschód, na swoje obecne miejsce nasunęły się przed około 20 milionami lat temu w trakcie procesu górotwórczego - wypiętrzenia Karpat. Wzgórze Kotouč jest częścią pasma Karpat Zewnętrznych, zbudowanego z wapieni jurajskich.

Po roku 1624 na wzgórzu Kotouč Towarzystwo Jezusowe założyło dwa kościoły pielgrzymkowe pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego i Wniebowstąpienie Pana Jezusa. Na trasie prowadzącej z miasteczka Nový Jičín wybudowano Kalwarię. Oba kościoły zostały zamknięte w roku 1786 na polecenie cesarza Józefa II, a później zburzone i rozebrane. Posąg św. Wacława, który został ufundowany w ramach zbiórki publicznej, zrealizowanej przez miejscową organizację sportową Orzeł, rozpadł się w wyniku prac wydobywczych. W roku 1994, w obecności biskupa pomocniczego ołomunieckiego, ks. Józefa Hrdlicky, został odsłonięty nowy posąg, dzieła rzeźbiarza Jana Kozla. Znany kompozytor Leoš Janáček był wielbicielem Štramperka i jego częstym gościem. Popiersie kompozytora znajduje się w altanie wybudowanej w roku 1927. Jego twarz skierowana jest na, leżące w pobliżu, rodzinne Hukvaldy.

Historia wydobywania wapienia w Štramperku sięga średniowiecza, kiedy to w okolicy działały małe kamieniołomy położone w łatwo dostępnych miejscach – na Wzgórzu Zamkowym lub na Skałce. Wapno było wypalane w piecach wapienniczych znajdujących się bezpośrednio w miejscu wydobywania. Kamieniołom wapienia Kotouč został założony w roku 1881 przez braci Guttman z Wiednia. Jeszcze w tym samym roku, w dniu 19 grudnia, otwarto linię kolejową Štramperk - Studenka. Wkrótce po jego założeniu stał się największym kamieniołomem na terenie Monarchii Austro - Węgierskiej. Kamień był wydobywany ręcznie przy użyciu żerdzi wiertniczych. Jedna osoba żerdź obracała a dwie następne uderzały w nią młotami. Po wywiercieniu otworu o głębokości 1,5 m został do niego włożony dynamit, po czym następował odstrzał. Urobek był następnie ręcznie ładowany na wagony. Za tę ciężką pracę wiertacze otrzymywali 1 złoty 20 grajcarów dziennie (czyli tygodniowy zarobek tkacza). Początkowo pracownicy nosili do pracy nawet swoje własne narzędzia z domu! W 1912 roku firma braci Guttman zbudowała na terenach pod wzgórzem

Kotouč cementownię. Codziennie wydobywano tu około 100 wagonów wapienia. Szczyt produkcji przypadł na rok 1967, kiedy to zostało wydobytych 2.285.000 ton kamienia. Do dnia dzisiejszego wskutek intensywnej eksploatacji zniknęła już większa część wzgórza wraz dziesięciohektarowym obszarem śladów osadnictwa kultury łużyckiej oraz ważnym miejscem pielgrzymkowym, gdzie znajdowały się kościoły, zbudowane przez jezuitów. Płaskowyż ten, bez przeprowadzenia badań archeologicznych, zniknął w roku 1959.

Wierzchołek wzgórza Kotouč, jeszcze przed zniknięciem południowych stoków w wyniku prac wydobywczych, był pokryty stepem. Było to wyjątkowe, na całym obszarze północno-wschodnich Moraw, siedlisko flory i ciepłolubnych i rzadkich roślin. Nie tylko zniszczenia związane z wydobywaniem wapienia, ale także zmiany szaty roślinnej, związane z zalesianiem wzgórza, można uznać za prawdopodobne przyczyny wyginięcia niektórych ważnych gatunków roślin i zwierząt. Tylko tutaj występowały posłonek alpejski skalny i inne gatunki z południa, jak np. bylica miotłowa. Ponownie zauważono występowanie przetacznika ząbkowanego, a w rejonie wzgórza Kotouč, i zarazy przytuliowej. Okolicę tę zamieszkiwał również wymarły już podgatunek motyla niepylaka apollo a także ptak górski pomurnik.

4. Jurův kámen (Kamień Jury, (495 m n.p.m.)

Wysoka ściana skalna wyrastała ponad lasem. Sztramberskie wapienie były tutaj mieszane ze skałą piaskowcową. Jest ona bardziej miękka niż wapień i w związku z tym, w odległej przeszłości, łatwiej wietrzała a jej resztki były zabierane przez wodę i wiatr. To sprawiło, że do dnia dzisiejszego pozostało tu tylko wapienne urwisko o wysokości 3 - 10 m - Jurův kámen.

Odpowiednie warunki naturalne, niedostępne urwiska skalne i bliskość Bramy Morawskiej, newralgicznego przejścia przez góry pograniczne i bliskość ważnego szlaku handlowego zwanego Szlakiem Bursztynowym, nakłaniały ludzi do osiedlania w okolicach wzgórza Kotouč od niepamiętnych czasów. Początki śladów osadnictwa pochodzą z czasów ostatniej epoki lodowcowej, sprzed 32.000 lat temu – rejonu te zamieszkiwali neandertalczyki. Pod koniec epoki lodowcowej pojawili się magdaleńscy łowcy reniferów, a w okresie neolitu (około 3.600 p.n.e.) pierwsi rolnicy.

W okolicach wzgórza Kotouč znaleziono wiele przedmiotów - broń, ozdoby, ułamki naczyń, itp., pochodzących z różnych okresów np. eneolitu, brązu i innych. Rejonu te zamieszkiwali przedstawiciele łużyckiej kultury pól popielnicowych np. kultury puchowskiej. Zakłada się, że na przestrzeni IX – XI znajdowało się tutaj grodzisko słowiańskie. W roku 1956, w miejscu dzisiaj nieistniejącego punktu widokowego Pánská vyhlídka, został odkryty skarb - składowisko przedmiotów z brązu. Znaleziska tego rodzaju nie należały do rzadkości – już wcześniej w okolicy wzgórza Kotouč zostały odnalezione np. igły, siekiery, sierpy, klamry, bransoletki, itd.. Tutaj znaleziono również najstarszy w kraju srebrny przedmiot – srebrne umbo a także dwa rzadkie w kształcie klina miedziane topory z epoki eneolitu (3.400-2,600 lat p.n.e.). W dzisiaj już nieistniejącej jaskini Čertova díra Karel Mašek odkrył w 1886 roku największy znany, pochodzący z drugiej połowy XV wieku, warsztat menniczy, w którym fałszowano monety.

W punkcie widokowym Jurův kámen wystawione jest popiersie Smetany. Jest to pierwowzór pomnika znajdującego się w Litomyšlu, nad którym rzeźbiarz Jan Štursa pracował w latach 1923 – 24. Pomnik został odsłonięty w dniu 20 lipca 1924.

Przyglądając się skale można zobaczyć drobne formy krasowe, tzw. abri. Te małe jaskinki i przewieszki są efektem mechanicznego wietrzenia skał. Udział wody jest minimalny – kształtuje już tylko szczegóły. Największą jaskinią tutaj jest Jurova jeskyně, znajdująca się w zboczu nad popiersiem Františka Palackiego. Ma 5 m długości, 3 m szerokości i 3 m wysokości. We wnęce,

zamykającej jaskinię, można obejrzeć małe ozdoby jaskiniowe w postaci spieków z wapienia krystalicznego.

Jurův kámen jest jedynym, w tym rejonie, miejscem występowania wapienia sztramberskiego, które nie zostało dotknięte wydobyciem i posiada zatem naturalny relief.

5. Plaňava (Planiawa, 440 m n.p.m.)

Plaňava leży u podnóża wzgórza Kotouč. Jest rozdzielona przez Kobyli strumień, który wypływa ze Studánky míru (Žródeľko Pokoju). Jego wody wyłobiły niegdyś głęboką dolinę, którą prowadziła droga do grodziska na Kotouču. Studánka míru była źródłem wody pitnej dla mieszkańców grodu. Badania archeologiczne wykazały, że w pobliżu źródła znajdowała się osada średniowieczna z XIII - XIV wieku. Jej mieszkańcy żyli częściowo w ziemiankach.

Część lasu w okolicach Plaňavy zachowała swój naturalny charakter. Na kamienistych zboczach na skalnym podłożu występuje wyżynny siedliskowy typ lasu, a miejscami także las grądowy. Las nosi ślady wpływu działalności człowieka. Ludzie w lesie gospodarzyli i zmieniali jego wygląd. W części lasów okalających Kotouč były wysadzane gatunki drzew np. świerk pospolity, sosna czarna czy modrzew europejski, które wcześniej na tym obszarze nie występowały.

Można tutaj również znaleźć piękne i interesujące gatunki roślin, takie jak np. miesięcznica trwała obrazki wschodnie, czosnek niedźwiedzi, jaskier owłosiony lub rzadki gatunek z unikalnym występowaniem w północno-wschodniej części Moraw, pomurnik lekarski. W niwie potoku poniżej Studánky míru znajdują się małe łąki, na których rozwijają się gatunki roślin lubiących wilgoć, np. przetacznik górski lub rzeżucha gorzka. W lasach gnieździ się wiele gatunków ptaków leśnych, takich jak krogulec zwyczajny, muchołówka szara, kruk zwyczajny, puchacz zwyczajny, dzięcioł czarny, dzięcioł duży lub siniak. Liczne gatunki roślin leśnych są reprezentowane przez wiele rodzajów storczyków, szczególnie rzadki kruszczyk drobnolistny, buławnik wielkokwiatowy, gnieźnik leśny, listerę jajowatą, a na skraju lasu i sąsiadujących łąk, storczyk męski.

Na wilgotnych miejscach w tutejszych lasach liściastych rosną niejadalne czubniczka cuchnąca, bardzo trujący strzępiak ceglasty, śmierdzący przejrzałymi gruszkami strzępiak stęchły i niejadalna gąska czarnołuskowa. Czasami można tu znaleźć nawet małe pasożytnicze grzyby maczuźniki biegaczowatych pasożytujące na chrząszczach biegaczowatych.

Pomniki i popiersia wzdłuż szlaku

Pomnik Jana Žižky został odsłonięty w 1924 roku z okazji 500-letniej rocznicy śmierci i ma kształt kielicha z brązu. Popiersie Františka Palackiego wykonane przez pracownię Józefa Wagnera było odsłonięte w dniu 15 sierpnia 1926 roku. popiersie Aloisa Jiraska i pomnik T.G. Masaryka są dziełem rzeźbiarza Jana Štursa i oba zostały odsłonięte w dniu 6 sierpnia 1922 podczas otwarcia parku Národní sad.

6. Horní Bašta (Górna Baszta, 380 m n.p.m.)

Ulica ta powstała w XVII wieku. Była cichą i spokojną uliczką, po której przechodziły procesje pielgrzymów, przemierzających drogę kalwaryjną ze stacjami, przez centrum miasta, dalej do kościołów pielgrzymkowych znajdujących się na wzgórzu Kotouč. Równoległa do niej jest główna ulica Štramberka - Dolní Bašta. Obie ulice zostały tak nazwane z uwagi na basztę gotycką, część fortyfikacji miejskich, którą przebudowano na dom mieszkalny, stojący tu do dziś. Na ulicy Horní Bašta zachowało się wiele oryginalnych drewnianych domów wzniesionych na podmurówce z kamienia, typowych dla regionu Lasska. Trudne warunki terenowe przyczyniły się do powstania malowniczego konglomeratu biednych i bogatych domów, przyklejonych skał na stromym zboczu pod murami miasta.

Uliczka została tak nazwana z uwagi znajdującą się tu basztę, będącą częścią fortyfikacji obronnych miasta, którą przebudowano później na dom mieszkalny. Dom nadal stoi i znajduje się w nim piwne wellness (kąpiele piwne). W mieście znajdowały się trzy baszty obronne. Częsta lokalizacja domów na stromym zboczu wymagała budowy galerii, które umożliwiały wyjście z domów na zewnątrz.

Strome zbocze Góry Zamkowej nie pozwalało również kopać studni. Dlatego nadmiar wody ze studni w Rynku był odprowadzany drewnianym rurociągiem do fontanny, znajdującej się pomiędzy Górnym i Dolnym Basta. Do dziś są tylko schody zwane "kašňuvky".

W miejscu istniejącej niegdyś dolnej bramy Martin Blažek wybudował kamienny dom, który w roku 1895 został przebudowany na Ratusz Miejski.

Jak się tutaj ludziom żyło

Miejscowi chałupnicy (chłopi prawie bezrolni) żyli z pracy najemnej i rzemiosła. Bogatsi sukiennicy mieszkali w większych domach i przetwarzali przędzę wełnianą na poszukiwane sukno. W przeciwieństwie do nich, rzemiosło tkackie nie było tak opłacalne, a domy tkaczy znacznie biedniejsze. W porównaniu z domami wiejskimi obejścia były tutaj w większości bardzo ograniczone.

Architektura miejscowych domów wykazuje znaki podobieństwa z domami budowanymi przez pasterzy wołoskich, choć w tutejszych warunkach tutaj były one nieco zmienione. W porównaniu z domami wiejskimi obejścia były tutaj w większości bardzo ograniczone. Mieszkali w nich chałupnicy (chłopi prawie bezrolni) żyjący z pracy najemnej i rzemiosła. Domy posiadały 1 – 3 pomieszczenia, do których wchodziło się z sieni. Komora była zwykle umieszczona obok izby, oświetlonej oknem w ścianie szczytowej budynku. Z sieni prowadziło również wejście do piwnicy (przez klapę w podłodze) oraz schody na poddasze. W tylnej części obok drzwi do izby znajdował się komin z otworem do pieca chlebowego i paleniskiem do gotowania na otwartym ogniu. Izba była przestronna, z drewnianą podłogą, ścianami tynkowanymi oraz drewnianym belkowym niebielonym sufitem. Dom posiadał dach dwuspadowy kryty gontem. Na budynku był wyznaczony rok budowy albo rok przeprowadzenia remontu. Starsze domy zostały zbudowane z nieobciosanych bali. Szpary pomiędzy belkami wypełniano mchem, umacniano klinami z twardego drewna i zamazywano gliną. Okna posiadały z zewnętrznej strony okiennice jednoczęściowe. Stajnia najczęściej znajdowała się pod izbą na poziomie piwnicy albo pod jednym dachem z domem. Częsta lokalizacja domów na stromym zboczu wymagała budowy galerii, które umożliwiały wyjście z domów na zewnątrz.

Dlaczego Štramperk jest zabytkowym zespołem miejskim?

Jeżeli rozejrzemy się wokół, zobaczymy, że do dziś w Štramperku został zachowany podział na zamek, miasto i podzamcze. Wzajemne położenie swoistych domków drewnianych tworzy unikalną całość uzupełnioną przez przyległe do nich sady owocowe. Między innymi dlatego właśnie Ministerstwo Kultury w roku 1969 roku wpisało Štramperk na listę zabytkowych zespołów miejskich. W sumie znajduje się tutaj 132 zarejestrowanych zabytków ludowej architektury drewnianej.

Miejskie Centrum Informacji Turystycznej i galeria

Dom naprzeciwko ratusza został w roku 1822 przebudowany przez cech rzeźników na rzeźnię. W sześciu sklepach mięsnych sprzedawało tu swoje towary pięciu mistrzów rzeźniczych i jeden najemca. Po przebudowie w 1955 roku powstało tu Muzeum Miejskie, potem Muzeum Zdeňka Buriana, a teraz możemy tu znaleźć Miejskie Centrum Informacji Turystycznej oraz galerię.

7. Náměstí (Rynek, 410 m n.p.m.)

W przeszłości Rynek był otoczony przez 22 domy drewniane z podcieniami. Domom tym zostało

przyznane prawo propinacji. Pierwszy murowany dom został zbudowany dopiero w roku 1779. Stopniowo i pozostałe domy były przebudowane i w obecnej postaci posiadają fasady barokowe. Na środku placu znajdował się browar, studnia, a także, jak wynika z współczesnego obrazu z roku 1730 (patrz wyżej), niezbędny pręgierz. W dolnej części Rynku w domu nr 13 mieścił się ratusz. W roku 1721 został przemieszczony do budynku dobudowanego nad słodownią. Nowo zbudowany ratusz wraz z browarem został zburzony w roku 1869. Siedzibą władz miejskich został budynek szkoły, znajdujący się przy dolnej bramie. Do obecnego wyglądu został przebudowany w 1895 roku. Do dnia dzisiejszego mieści się w Urząd Miejski.

Obecnie główną dominantą placu jest kościół św. Jana Nepomucena, zbudowany w latach 1721-1722, w stylu barokowym. Wieża kościoła została dobudowana w roku 1907. Nad głównym ołtarzem można podziwiać cenną rzeźbę Kalwarii z 1660 roku, pochodząca z kościoła Podwyższenia Krzyża Świętego, znajdującego się kiedyś na wzgórzu Kotouč. Dekoracja kościoła z początku XX wieku jest dziełem malarza Jana Kohlera. Naprzeciwko kościoła, w miejscu obecnego pensjonatu "Stará škola", leżał kiedyś cmentarz. Wcześniejszy kościół św. Bartłomieja, pochodzący prawdopodobnie z końca XIV wieku, znajdował się poza Rynkiem, za budynkiem plebanii, przy zachodniej części murów miejskich. Kościół ten został rozebrany w roku 1782. Do tego dnia dzisiejszego zachowała się tylko część południowo-zachodniego narożnika oraz wieża z charakterystycznym drewnianym krużgankiem. Obok niej w roku 1994 został zbudowany amfiteatr "Pod starou věží", gdzie odbywają się koncerty, spektakle teatralne i inne wydarzenia kulturalne i społeczne.

Przeważnie drewniane budynki były często zagrożone pożarami. Przy jednym z najbardziej niszczycielskich, w 1855 roku, spłonęło 40 domów i dwie stodoły. Pożar wybuchł w domu nr 13 przy Rynku, rozszerzył się na wschodnie zbocza Wzgórza Zamkowego i zatrzymał się na obecnej ulicy Jaroňkovej. W tym miejscu w roku 1860 wzniesiono kolumnę z posągami Marii Panny, z intencją ochrony przed pożarami. Ze względu na wysokie ryzyko pożaru związane z paleniem w piecach, mieszkańcy Štramberka budowali stodoły poza miastem, gdzie ryzyko powstania pożaru nie było już tak wysokie. Mimo to, w roku 1816, spłonęło tu 26 stodoł wraz ze zbiorami.

Pierwsza wzmianka o szkole w Štramberku pochodzi z roku 1592, gdy władze miejskie zakupiły teren pod jej budowę. W dokumentach z roku 1614 wzmiankowane jest istnienie szkoły obok budynku plebanii. W roku 1862 w miejscu trzech wypalonych domów, naprzeciwko kościoła, wzniesiono nowy budynek szkolny. Ten był wykorzystywany aż do roku 1998, kiedy to szkoła została zlikwidowana w związku z rozszerzeniem szkoły podstawowej, mieszczącej się przy wejściu do parku Národní sad.

Pierwszy piętrowy dom murowany, pierwotnie z podcieniami, został zbudowany w Rynku w roku 1779. Obecnie mieści się w nim Dom Kultury. Został przebudowany na początku lat dziewięćdziesiątych tak, aby i w przyszłości mógł zaspakajać potrzeby społeczne i kulturalne mieszkańców miasta. Legenda głosi, że właśnie tutaj w ukrytym pomieszczeniu alchemicy przekształcali rudę metalu, przynoszoną z nieistniejącej kopalni w Libotínie, w złoto. Stopniowo i pozostałe domy były przebudowane i w obecnej postaci posiadają fasady barokowe. W kamienicy nr 38 rozpoczął w roku 1893 swoją praktykę lekarską dr. Adolf Hrstka. Z jego balkonu były wygłaszane pamiętne przemówienia, np. przy okazji uzyskania niepodległości w roku 1918. W domu nr 31 zostało otwarte w roku 1985 Muzeum w Štramberku (jest częścią Muzeum Novojičínka). Można tu zwiedzić wystawę pokazującą bogatą i osobliwą historię miasta od czasów prehistorycznych do czasów współczesnych. W 2011 roku budynek został odnowiony i obecnie znajdują się w nim zbiory Muzeum Novojičínka, a także Muzeum Zdeňka Buriana, który zostało tu przeniesione.

Dom naprzeciwko ratusza został w roku 1822 przebudowany przez cech rzeźników na rzeźnię. W

sześciu sklepach mięsnych sprzedawało tu swoje towary pięciu mistrzów rzeźniczych i jeden najemca. Gwoli sprawiedliwości, co pewien czas zamieniali się oni miejscami. Po przebudowie w 1955 roku powstało tu Muzeum Miejskie, a w latach 1992-2011 miało siedzibę Muzeum Zdeňka Buriana.

Po uruchomieniu miejskiej sieci wodociągowej w 1898 roku została zbudowana w środku placu fontanna z żeliwa, wykonana w hucie w Blansku, z kamiennym zbiornikiem.

Amfiteatr "Pod starou věží" (Pod Starą Wieżą)

W amfiteatrze odbywają się koncerty i przedstawienia teatralne. Został zbudowany obok wieży, który jest pozostałością nieistniejącego już kościoła św. Bartłomieja, prawdopodobnie z końca XIV wieku. Znajdował się on poza Rynkiem, za budynkiem plebanii, przy zachodniej części murów miejskich. Ściany kościoła były kamienne. Posiadał strop drewniany pokryty malowidłami, chór a od frontu krużganek. Kościół został zburzony w roku 1782.

Plebania

Na zboczach Wzgórza Zamkowego stała plebania. Pierwsza wzmianka o niej pochodzi z roku 1614. Być może jest to część starego kościoła zamkowego, z którego pozostała do dziś tylko wieża.

Kamienica nr 38

W kamienicy nr 38 rozpoczął w roku 1893 swoją praktykę lekarską doktor Adolf Hrstka, późniejszy burmistrz Štramberka. Z jego balkonu były wygłaszane pamiętne przemówienia, np. przy okazji uzyskania niepodległości w roku 1918.

Muzeum

Wystawę pokazującą bogatą i osobliwą historię miasta od czasów prehistorycznych do czasów współczesnych można zwiedzić w Muzeum Novojičínska, znajdującym się w domu nr 31. Zostało otwarte w roku 1985. Osobna wystawa poświęcona jest twórczości malarza Zdeňka Buriana.

Ratusz

Pierwotny ratusz mieścił się w budynku dobudowanym nad słodownią browaru w roku 1721. Został on wraz z browarem zburzony w 1868 roku. Ratusz został przemieszczony do budynku szkoły, znajdującej się przy dolnej bramie. Do obecnego wyglądu został przebudowany w 1895 roku. Do dnia dzisiejszego mieści się w nim siedziba Urzędu Miejskiego.

Fontanna

Po uruchomieniu miejskiej sieci wodociągowej w 1898 roku została zbudowana w środku placu fontanna z żeliwa, wykonana w hucie w Blansku, z kamiennym zbiornikiem.

Dom Kultury

Pierwszy piętrowy dom murowany, pierwotnie z podcieniami, został zbudowany w Rynku w roku 1779. Obecnie mieści się w nim Dom Kultury.

Stara szkoła

Stara szkoła to obecnie pensjonat i biblioteka. W roku 1862 w miejscu trzech wypalonych domów, naprzeciwko kościoła, wzniesiono nowy budynek szkolny. Szkoła działała aż do roku 1998.

Kościół

Obecnie główną dominantą placu jest kościół św. Jana Nepomucena, zbudowany w latach 1721 - 1722, w stylu barokowym. Wieża kościoła została dobudowana w roku 1907. Naprzeciwko kościoła, na miejscu obecnego pensjonatu "Stará škola", leżał kiedyś cmentarz.

8. Zámecký vrch, Trúba (Wzgórze Zamkowe, 508 m n.p.m.)

Zamek i Štramberg owiane są wieloma tajemnicami. Powiedzmy sobie przynajmniej o dwóch! Legenda głosi, że zamek został zbudowany przez templariuszy. Również mówi się, że mieszkańcy miasta cudem uratowali się przed Tatarami na wzgórzu Kotouč. W zatopionym obozie Tatarów następnie znaleziono obcięte uszy ich ofiar. To są legendy, ale z pewnością można powiedzieć, że wzgórze było siedliskiem ludzi kultury puchowskiej, żyjących tu, jak wynika ze znalezionych ułamków ceramiki, już ponad sto lat przed Chrystusem. Rejonie Štramberka był osiedlony w średniowieczu w 2 połowie XIII wieku. Historia powstania zamku Štramberg jest do dziś owiana tajemnicą. Był zamkiem obronnym i został zbudowany na przełomie XIII i XIV wieku, ale dokładnych informacji na ten temat brak.

Właściciele zamku zmieniali się, ale już w roku 1646 zamek leżał w dużej mierze w gruzach. W 1783 roku zawaliła się jego przednia część i zamek stał się ruiną. Jedyne zachowane fragmenty to okrągła wieża, którą miejscowi nazywali "Kulatina". Reszta została rozebrana i wykorzystana do budowy domów w mieście. Pierwszą pisemną wzmianką o mieście Štramberg jest akt założycielski, którym margrabia morawski Jan Henryk Luksemburczyk, młodszy brat cesarza Karola IV, nakazał w roku 1359 odbudować zniszczone podzamcze i zgodnie z nazwą zamku nazwać Strallenberk. Miasto zostało obwarowane i otrzymało ołomunieckie prawa miejskie wraz z wieloma przywilejami.

W roku 1903 wieża Trúba, dzięki staraniom dr. Hrstki, została zadaszona (wg. projektu architekta Kamila Hilberta) i przebudowana na wieżę widokową. Przybudowano także schron turystyczny U Mědínků, dziś znany jako schron Jaroňki. W wieży zamkowej gnieźdzą się ptaki: pustułka zwyczajna, kawka zwyczajna i jerzyk zwyczajny. W roku 1925 Klub Czeskich Turystów zbudował tuż poniżej zamku schronisko turystyczne w oryginalnym sztramberskim stylu, które zostało nazwane imieniem dr. Hrstki.

Slámová sluj (Grota Slamy)

Wejście do jaskinia szczelinowej o głębokości 54 m zostało znalezione podczas kopania fundamentów pod budynek schroniska dr. Hrstki w roku 1924. Jest to jedyna jaskinia w sztramberskim krasie, która posiada nieuszkodzoną dekorację naciekową. Można ją odwiedzić po uzgodnieniu w godzinach pracy schroniska. Jaskinia została nazwana na cześć czeskiego patrioty i pisarza dr. Františka Slámy, którzy w swoich nowelach i powieściach często nawiązywał do podziemi pod zamkiem Štramberg.

Step skalisty

Nad kamieniołomem na zachodnich stokach Góry Zamkowej zachował się krajobraz stepowy o podłożu skalistym. Powstał w wyniku działania ekstremalnych warunków atmosferycznych i długoletniego wypasu kóz. Występują tu rzadkie rośliny, takie jak skalnica gronkowa lub trójpalczasta, pleszczotka górską, lucerna kolczastostrąkowa itd.. Przedstawicielami tutejszej fauny są np. motyle: paź królowej, polowiec szachownica, niepyłak apollo lub jaszczurka murowa czy gniewosz płamisty.

Sztramberskie uszy

Okres najazdów tatarskich to były to złe czasy. Na Morawy wkroczyły zagony Tatarów. Tatarzy przemieszczali się szybko na swoich małych koniach i wszędzie łupili, rabowali i brutalnie mordowali mieszkańców. Ludzie z przerażeniem patrzyli, jak w dali płonie jedna wieś za drugą. W tej sytuacji miejscowi uciekli do ciemnych i głębokich lasów na wzgórzu Kotouč i w tym miejscu obwarowali się. Ze wszystkich stron spadały strome urwiska i tylko z jednej prowadziła wąska i kręta droga przegrodzona ściętymi drzewami i drewnianą palisadą. Tatarzy zaczęli zdobywać

Kotouč. obrońcy długo bronili się, ale czuli, że ich siły wyczerpują się. Wreszcie Tatarzy rozbili obóz bezpośrednio u stóp wzgórza. Kogo w lasach znaleźli, żywego czy martwego, temu odcinali uszy. Przestraszeni obrońcy modlili się do Matki Bożej, aby im zesłała pomoc. I jak głosi legenda stał się cud. W nocy za jej przyczynieniem przyszła ulewa, która zalała cały obóz tatarski i wszyscy Tatarzy utopili się. A co właściwie tak naprawdę zdarzyło się? Pod osłoną nocy paru dzielnych obrońców potajemnie przedostało się do wielkiego stawu, leżącego nad obozem tatarskim, który był po brzegi wypełniony wodą i przekopała jego groblę. Woda zalała obozowisko i tylko niewielka część Tatarów uratowała się ucieczką. W trakcie przeszukiwania obozu zaleziono potem wiele, zrabowanych wcześniej, kosztowności, a także kilka worków z odciętymi i solonymi uszami, które Tatarzy wysyłali swemu chanowi, aby wiedział, ilu chrześcijan już zabili. Na wieczną pamiątkę cudownego ocalenia ludności Štramberka a także na pamiątkę zbrodni popełnionych przez Tatarów, pieczone są do dzisiaj w Štramberku pyszne ciastka piernikowe z dodatkiem przypraw korzennych w kształcie skręconych uszu.

Patrząc od schroniska dr. Hrstki widzimy w prawo i bardziej odległe miejsca, przez które szlak nie prowadzi, jak np. Libotín z basenem kąpielowym. W lasach wokół niego nadal można znaleźć pozostałości wydobywania rud żelaza (według legendy i złota). Dalej na prawo widać drewniany kościółek św. Katarzyny, pochodzący prawdopodobnie z XV wieku, który jest pozostałością nieistniejącej już wsi Tamovice.

9. Skála Rudý (Skála Rudy, 500 m n.p.m)

Czerwono-brązowa skała składa się z szaro brązowego wapiennego piaskowca zlepieńcowatego oraz zlepieńca piaszczystego, które odróżniają się od okolicznych wapieni. Inna kolorystyka zwróciła uwagę miejscowych ludzi, przyzwyczajonych do białego koloru skał, którzy koniec XIX wieku nazwali ją "Čertovo hovo" (Gówno Diabła). Pomimo tego, że Skála Rudý znajduje się w pobliżu zabudowy miejskiej, nigdy była źródłem wydobywania kamienia budowlanego. W niektórych miejscach możemy nawet znaleźć skamieniałe fragmenty dawnego dna morskiego.

Mówi się, że skała została tak nazwana w związku z serialem telewizyjnym Czterej pancerni i pies, gdzie jedną z głównych ról grał czołg o nazwie Rudy. Miejscowi chłopcy bawiąc się, zamiast na czołgu, umieścili ten napis na skale. Ku ich zaskoczeniu, okazało się, że nazwa "Rudy" przyjęła się i znalazła się w mapach.

Okolica skały była wykorzystywana w charakterze pastwiska. Nad skalistym grzbietem znajdował system pól tarasowych. Poszczególne tarasy były wzmocnione kamiennymi murami o wysokości do dwóch metrów. Pozostałości tarasów, leżące pomiędzy byłymi pastwiskami i skałkami, są siedliskiem rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Występuje tu kilka gatunków zagrożonych roślin, jak np. storczyk męski, listera jajowata, kruszczyk biały. W okresie zimowym przebywają tutaj różne rodzaje małych ptaków, takich jak sikora bogatka, sikora uboga, modraszka zwyczajna, raniuszek zwyczajny, rudzik zwyczajny oraz szczygieł. Czasem na zimę przylatują stada jemioluszek zwyczajnej, zamieszkującej w Skandynawii.

